

Asia: LVM/891/03/2017

Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi Liikenne- ja viestintäviraston perustamisesta, Liikennevirastosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys

Yleiset kommentit hallituksen esityksestä

Tilastokeskus keskittyy tässä lausunnossaan virastouudistuksen vaikutuksiin nykyisiin kansallisiin ja kansainvälisiin tilastotuotannon ja tietohuollon tehtäviin.

Tausta:

Tilastokeskus on valtion tilastotoimen yleisviranomainen, jonka lakisääteisenä tehtävänä on koordinoita tilastotoimen kehittämistä ja edistää niin kansallista kuin kansainvälistä tilastotoimen yhteistyötä. Tärkeä osa tehtävää on pyrkiä turvaamaan luotettavan tilastotuotannon jatkuminen, tietovarantojen yhdisteltävyys ja laadukkaan tietotuotannon edellytykset tietovarantoja ja toimintoja kehitettäessä.

Suuri osa yhteiskunnan keskeisistä tietovarannoista syntyy julkisen hallinnon toiminnan yhteydessä. Julkisella hallinnolla on myös vastuu tietovarantojen hallinnoinnista ja asianmukaisesta käytöstä eri tarkoituksiin. Tilastotoimessa hyödynnetään laajasti yhteiskunnassa kertyvää tietoa. Tilastojen ja niiden tuottamiseksi kerättävien tietoaineistojen jakelun ja tietojen jatkokäytön yhteydessä on tärkeää varmistaa korkea tietosuoja, tietojen ja tietotuotteiden laatu ja aikasarjojen eheys.

Tilastoviranomaiset ja tilastoja laativat muut viranomaiset ovat ammatillisesti riippumattomia hoitaessaan tilastojen kehittämiseen, tuottamiseen ja jakeluun välittömästi liittyviä tehtäviä. Näiden viranomaisten on toimittava puolueettomasti, objektiivisesti, luotettavasti ja kustannustehokkaasti sekä huolehdittava tilastosalaisuuden suojaamisesta (tilastolaki 2 § 3 mom). EU:n Euroopan tilastoja koskevan asetuksen (EY) No 223/2009 mukaisesti näitä tilastointiperiaatteita täydentävät Euroopan tilastoja koskevat käytännesäännöt (European Statistics Code of Practice), jotka tarkemmalla tasolla avaavat periaatteita ja joiden toteutumista seurataan Unionin alueella. Suomen virallisen tilaston tuottajat ovat sitoutuneet noudattamaan käytännesääntöjä ja ovat osoittaneet tahtotilansa tammikuussa 2013 allekirjoittamallaan laatulupauksella.

Yhteistyö ja liikennetilastojen tuotanto

Yhteistyö Liikenneviraston ja Liikenteen turvallisuusviraston (Trafi) kanssa tilastotuotannossa on ollut erinomaista ja aktiivista. Yhteistyöllä on varmistettu hyvä kansallinen liikennetilastojen tiedontuotanto ja kansainvälisten veloitteiden toteuttaminen.

Liikennetilastoinnin osalta Suomen virallisten tilastojen tuotanto on tällä hetkellä Tilastokeskuksen (Moottoriajoneuvojen ensirekisteröinnit, Moottoriajoneuvokanta, Tieliikenneonnettomuustilasto ja Tieliikenteen tavarankuljetukset), Liikenneviraston (Kanavaliikenne, Kotimaan vesiliikenne, Suomen rautatietilasto, Tietilasto ja Ulkomaan meriliikenne) ja Liikenteen turvallisuusviraston (Kauppalaivasto) vastuulla.

Tilastokeskus toteuttaa maksullisena palvelutoimintana (ns. tilastointipalveluna) osan Liikenneviraston ja Trafian tilastotehtävistä. Näistä tehtävistä on tarkemmin sovittu Tilastokeskuksen ja virastojen välisissä sopimuksissa. Tilastokeskus tuottaa Liikennevirastolle mm. vesiliikennetilastot ja tieliikenneonnettomuustilastot sekä vastaa Liikenneviraston puolesta osaan kansainvälisiä tilastokyselyitä. Trafille Tilastokeskus tuottaa mm. vesiliikenneonnettomuustilastot.

Tilastointipalveluilla laajennetaan palvelutarjontaa vastaamaan lisääntyneitä tietotarpeita. Kokemusten perusteella tuotannon keskittäminen on johtanut toiminnan tehostumiseen ja päällekkäisen työn vähenemiseen sekä tilastotietojen käytettävyyden, laadun ja koherenssin parantumiseen.

Yleiset kommentit ja ehdotukset

1) Tilastokeskus pitää tärkeänä, että virastouudistusten tavoitteena on parantaa hallinnonalan kykyä vastata asiakastarpeiden ja toimintaympäristön muutoksiin sekä edistää hallinnon tuottavuutta ja vaikuttavuutta resurssien monipuolisemmalla ja tehokkaammalla käytöllä. Tiedonkäyttäjien kannalta tietojen löydettävyyttä, saatavuutta ja yhdisteltävyyttä tukevat ratkaisut olisi huomattava parannus. Tärkeätä on myös mahdollistaa virastojen keskittymisen ydintoimintaansa.

LVM:n virastouudistuksen yhteydessä on tarkasteltu erilaisten tehtävien (esim. rautateiden sääntelyviranomaistehtävät, ajoneuvoverotus, kyberturvallisuus) sijoittumista sekä niihin liittyviä työnjakoja. Tilastotehtävien osalta HE:stä ei selviä, miten asiaa on valmisteltu. Tilastokeskus kiinnittää huomiota siihen, ettei uudelle Liikenne- ja viestintävirastolle eikä Väylävirastolle anneta (lakiesitysten 2 §:n mukaan) tehtäväksi tilastojen tuottamista.

2) Tilastokeskus pitää tärkeänä että myös jatkossa on saatavana ajankohtaista ja laadukasta tietoa tilastointia varten. Tietoja voidaan näin hyödyntää niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Erityisesti avoimet tietovarannot mahdollistavat tiedon tehokkaamman ja nopeamman hyödyntämisen tilastointi- ja tutkimustarkoituksissa. Rekisterien kokonaisuudistus ja sen tietopääoman hyödyntäminen on erityisen tärkeää, jotta muuttuviin tilastointitarpeisiin voidaan vastata.

HE:ssa on useassa kohtaa säädetty Liikenne- ja viestintäviraston, Väyläviraston ja/tai LVM:n huomattavan laajasta oikeudesta kerätä ja luovuttaa tietoja.

Tilastolain (280/2004) 14 - 15 § mukaan Tilastokeskuksella on oikeus saada tietoja valtion viranomaisilta niiden hallussaan olevista aineistoista.

Tilastokeskus korostaa, että käsillä olevan lainsäädännön muutoksen yhteydessä on varmistettava, että Tilastokeskuksella on jatkossakin mahdollisuus saada tarvittavat tiedot uusilta toimijoilta ja että näitä tietovarantoja kehitettäessä otetaan tilastoinnin tietotarpeet huomioon.

3) Kansainvälisistä tilastointivelvoitteista on HE:ssa huomioitu meriliikenteen tilastodirektiivi (2009/42/EY).

Euroopan komission liikennetilastointiin liittyvistä velvoitteista saa hyvän selvityksen komission nettisivuilla: https://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/statistics_fi

Lainsäädäntö on jaettu liikennemuodoittain (tieliikenteen tavarankuljetukset, tieliikenneturvallisuus, rautatieliikenne, sisävesiliikenteen tavarankuljetukset, meriliikenne, ilmaliikenne & infrastruktuuri ja investoinnit). Näitä asetuksia ja direktiivejä ei ole kaikilta osin huomioitu HE:ssa.

Tilastokeskus haluaa kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin liikennealan tilastoista annettuihin säädöksiin, joita ei ole mainittu lakiehdotuksessa:

- Ilmaliikenne (regulaatio 437/2003) ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö
- Sisävesiliikenne (regulaatio 1365/2006) ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö
- Meriliikenne (regulaatio 1090/2010, direktiivi 2009/42/EY) ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö
- Rautatieliikenne (regulaatio 91/2003) ja siihen liittyvä muu lainsäädäntö

Nämä kansainväliset tilastointivastuut tulisi lisätä asetustasolla lakiehdotukseen.

Yllä olevien kohtien 1-3 pohjalta Tilastokeskus ehdottaa, että kansallisten ja kansainvälisten (ml. kohdassa 3 mainitut säädökset) virallisten liikennetilastojen osalta laaditaan yhteistyössä pikaisesti selvitys mahdollisuuksista koota liikennetilastojen tuottamisen tehtäviä yhteen paikkaan, Tilastokeskukseen, tilastotuotannon riippumattomuuden, tietosuojan ja tilastojen laadun kehittämiseksi ja varmistamiseksi sekä asiakastarpeiden huomioimisen edistämiseksi. Ehdotetaan, että tehtävään nimetään erillinen työryhmä (VM/TK, LVM).

Yleisperustelut

HE:n yleisperusteluissa todetaan nykytilasta sivulla 16, että ” Liikennevirasto on osa Suomen Virallisen Tilaston (SVT) tuottajaverkostoa ja virasto vastaa Ulkomaan meriliikenne-, Kotimaan vesiliikenne-, Saimaan ja muiden sulkukanavien liikenne- sekä Tie- ja Rautatietilastojen tuottamisesta.”

Myös Liikenteen turvallisuusvirasto on osa Suomen Virallisen Tilaston (SVT) tuottajaverkoston ja se vastaa Kauppalaivastotilaston tuottamisesta. Tämä olisi hyvä lisätä nykytilaselvitykseen.

Yksityiskohtaiset perustelut

a) Liikenne- ja viestintävirastolain yleisperusteluissa todetaan, että 2§:n momentin 7 kohdan mukaan Liikennevirastosta siirtyisi Liikenne- ja viestintävirastoon joukkoliikennepalveluiden eli julkisen henkilöliikenteen valtakunnallinen koordinointi. Tehtävä pitää sisällään tiedonhallintatehtävät, kansallisena yhteyspisteenä liikkumisrajapintoihin toimimisen, liikkumispalveluiden tiedon avaamiseen liittyvät tekniset tukitehtävät, liikkumispalveluiden yhteensovittamisen ja alan kehittämisen. Liikenne- ja viestintävirasto keräisi faktatietoa, markkinoihin liittyviä tilastoja ja tutkimustietoa sekä tekisi niiden pohjalta analyyseja tavaraliikenne- ja logistiikkapalvelujen toimivuudesta ja toimintaedellytysten kehittämisestä.

Tilastokeskus on tähän mennessä tuottanut Julkisen liikenteen suoritetilaston Liikenneviraston toimeksiannosta ja on osallistunut myös uuden liikennejärjestelmän kuvauksen kehittämiseen. Tilastokeskus voi tarjota myös jatkossa uuden liikennejärjestelmän kuvauksen tilastointipalvelua.

Lakiehdotukset

Laissa ilmailulain muuttamisesta 172§ todetaan, että uusi Liikenne- ja viestintävirasto vastaa ilmailun tilastoista.

Tilastokeskus esittää pykälän kumoamista tai muuttamista, jotta tilastointitehtävän organisoinnista voidaan tehdä tässä lausunnossa ehdotettu selvitys ja sen pohjalta päätökset tarvittavista jatkotoimista

Storgårds Leena
Tilastokeskus